

Regeringskansliet
s.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: s.sof@regeringskansliet.se

Remiss om fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

Er beteckning: S2023/02226

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Hallands län har fått Promemorian Ds 2023:15 för yttrande och lämnar följande synpunkter.

Länsstyrelsen i Hallands län tillstyrker i stort utredningens förslag. Att utöka anmälningsskyldigheten till flera myndigheter kommer att innebära att fler barn och unga kan få stöd och hjälp via socialtjänsten. Länsstyrelserna får i sin verksamhet kännedom om förhållanden som kan innebära att barn far illa och gör regelbundet anmälningar till socialtjänsten, därför är det viktigt att återkoppling lämnas. Information och utbildning kring anmälningsförfarande har genomförts inom Länsstyrelsen.

Beträffande återkopplingen till anmälaren bör detta ske med restriktivitet och även avseende vad som lämnas ut. Länsstyrelsen förordar att detta ska vara ett enkelt förfaringsätt med en standardiserad blankett. Blanketter för ändamålet används sedan länge i ett antal kommuner.

Länsstyrelsen ser positivt på att socialtjänsten kan begära in uppgifter från misstanke- och belastningsregistret avseende barnets närstående, vilka är över 15 år. Men även detta ska göras med restriktivitet.

För att vuxna, som i unga år varit föremål för insatser via socialtjänsten, ska kunna ta del av sin historia är det mycket viktigt att gallringsbestämmelser ändras för att möjliggöra detta. Forskning visar att barn som varit utsatta och till exempel haft ett normbrytande beteende tidigt i livet löper högre risk att drabbas av psykisk ohälsa, missbruk och andra svårigheter i vuxen ålder.

Länsstyrelsen delar bedömningen att det finns ett behov av att socialnämnder kan få uppgifter från vissa referenspersoner utan samtycke från en vårdnadshavare, för att på så sätt inhämta den information som behövs för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Detta kan till exempel gälla personal som omfattas av skollagen.

Länsstyrelsen delar bedömningen gällande utlämnande av handlingar kring det enskilda barnet till berörd socialtjänst, inte bara utifrån det enskilda barnets perspektiv utan även för att upprätthålla allmänhetens förtroende för socialtjänsten. Detta gäller också att ge socialtjänsten fortsatt legitimitet.

Utredningens huvudfrågor

Länsstyrelsen belyser nedan de sex huvudfrågor som utredningen innefattar och lämnar synpunkter i väsentliga delar kring dem.

Om anmälningsskyldigheten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ska utökas till att omfatta fler myndigheter och yrkesgrupper än idag?

Att utöka anmälningsplikten gällande misstanke om att ett barn far illa till fler myndigheter såsom länsstyrelserna, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Skatteverket och Tullverket är ett steg i rätt riktning för att stärka skyddet för barn. Utifrån länsstyrelsernas verksamhet och arbetsuppgifter är det stor sannolikhet att länsstyrelserna kan få kännedom om förhållanden som kan innebära misstanke om att barn far illa. Det är av yttersta vikt att detta kommer till en socialnämnds kännedom.

Om det ska vara obligatoriskt för socialnämnder att återkoppla till den som enligt 14 kap. 1 § SoL omfattas av skyldigheten att göra en anmälan om oro för barn?

Ett ska-krav gällande återkoppling är inte förenligt med barnets bästa. Anmälare som inte efterfrågat återkoppling t ex eftersom de inte kommer att träffa barnet fler gånger, ska inte ta del av den informationen. Länsstyrelsen vill poängtera att det är av yttersta vikt att verksamheter som anmäler misstanke om att barn far illa och som träffar barnet regelbundet måste få återkoppling efter att de gjort en anmälan. Detta gäller t ex förskola, skola. Den återkoppling som ska ske med stöd av 14 kap. 1 b § SoL innefattar begränsad

information. Återkopplingen skulle kunna göras i förenklad och effektivare form om ansvarig handläggare hade ett standardiserat formulär med t.ex. rutor som anger om en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. En sådan skriftlig, standardiserad handling kan enkelt skickas till den som ska få återkoppling. Det innebär en tidsvinst jämfört med hur återkopplingen i vissa fall görs i dag där handläggaren ibland per telefon ska få tag i den person som ska få återkopplingen. För att återkopplingen ska kunna göras på likartat sätt i samtliga fall föreslås Socialstyrelsen ges i uppdrag att ta fram ett standardiserat formulär som socialnämnderna har möjlighet att använda sig av när återkoppling sker. Länsstyrelsen tillstyrker utredningens resonemang i detta.

Om socialnämndernas möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren inom ramen för en barnavårdsutredning, dvs. en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, ska utvidgas?

Utredaren föreslår att socialnämnder som vid en utredning behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, som huvudregel ska inhämta utdrag ur misstanke- och belastningsregistren avseende barnet samt närstående till barnet över 15 år och som barnet bor tillsammans med. Registerutdragen ska dock inte inhämtas om det bedöms vara obehövt.

Socialnämnderna ges i och med detta förslag ökade förutsättningar att kunna göra relevanta riskanalyser vid sina utredningar av ett barns behov av skydd eller stöd. Förslaget innebär att socialnämnder får ytterligare en parameter för den helhetsbedömning som ska göras avseende barnets situation för att fatta välgrundade beslut. Det kan antas bidra till att barns rätt att få erforderligt skydd eller stöd tillgodoses i större utsträckning. Länsstyrelsen instämmer i att förslaget kan bidra till att fler barn erbjuds adekvata insatser vilket innebär ökade förutsättningar att i ett tidigt skede bryta en destruktiv och skadlig utveckling.

Om gallringsbestämmelserna i fråga om handlingar i barns personakter (barnakter) bör ändras och om den 70-åriga sekretesstiden för handlingar i barnakter ska förlängas?

Detta innebär att barn senare i vuxen ålder kan ta del av handlingar som ingår i deras barnakt. Utredaren föreslår att handlingarna ska gallras 60 år efter barnets födelse. Om dessa regler ändras så motsvarar de ungefär samma gallringsregler i andra nordiska länder.

Anmälningar gällande oro för ett barn som inte leder till att utredning inleds bör sparas i en barnakt, och finns inte sådan bör anmälan sparas digitalt. Detta görs inte idag med gällande lagstiftning. Genom att samtliga anmälningar om oro för barn, även de som inte leder till en utredning, ingår i barnakten blir dessa handlingar digitalt sökbara och kan även överföras till berörd socialtjänst i annan kommun. Det är då lättare att få fram en mera heltäckande bild av barnets situation över tid, vilket Länsstyrelsen välkomnar.

Om möjligheterna till informationsutbyte mellan socialnämnder i olika kommuner behöver utvidgas i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga?

Det kan finnas behov av att lämna ut information från en myndighet inom socialtjänsten till en annan sådan myndighet i samma eller i en annan kommun. Detta för att på bästa sätt kunna motverka att barn far illa. Det finns regler som i vissa fall möjliggör informationsutlämnande utan hinder av sekretess. men finns även bestämmelser som inte tillgodoser de behov av informationsdelning som identifierats. Därför föreslås en myndighet inom socialtjänsten till en annan sådan myndighet i samma eller i en annan kommun få lämna ut uppgifter som rör ett barn om det finns risk för att barnet far illa eller utsätts för brottslig verksamhet eller på annat sätt riskerar att fara illa. Länsstyrelsen tillstyrker detta och vill poängtera att familjer och deras barn, vilka ofta byter adress och kommun, i högre utsträckning kommer att kunna få insatser via socialtjänsten.

För att uppgifter ska få lämnas ut ska det krävas att informationsdelningen kan antas bidra till att barnet inte far illa och utlämnande av uppgifterna får bara ske om det bedöms vara till barnets bästa. En reglering föreslås som innebär att myndigheterna därefter, utan hinder av sekretess, får ha de fortsatta kontakter som behövs för att tillvarata barnets bästa. Detta syftar till att socialtjänster ska få fler verktyg för att kunna förebygga att barn begår eller utsätts för brottslig verksamhet och kan bidra till att socialtjänsternas möjligheter att vidta lämpliga insatser för barn som har behov av stöd eller skydd förbättras. Förslaget skapar bättre förutsättningar för samhället att ta ett gemensamt ansvar för de barn som riskerar att fara illa. Länsstyrelsen ser att förslaget kan ge positiva effekter för möjligheterna att förhindra att barn far illa och stärker även det brottsförebyggande arbetet. Förslaget innebär att det finns ytterligare möjligheter att fånga upp de barn som riskerar att fara illa, begå brott eller utsättas för brottslig verksamhet.

Ett effektivt och ändamålsenligt informationsutlämnande är betydelsefullt, inte bara ur det enskilda barnets perspektiv, utan också för att upprätthålla allmänhetens förtroende för socialtjänsten, vilket är centralt för socialtjänstens legitimitet.

Behovet av att förbättra möjligheterna för socialnämnder att inhämta information vid utredning av barnets bästa när det gäller frågor om vårdnad om barn, barns boende och barns rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos.

Utredaren gör bedömningen att det finns ett behov av att socialnämnder kan få uppgifter från vissa referenspersoner utan samtycke från en vårdnadshavare för att inhämta information för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Därför föreslås att verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda i sådana verksamheter ska omfattas av en uppgiftsskyldighet. Uppgiftsskyldigheten ska gälla när en socialnämnd på uppdrag av en allmän domstol ska lämna upplysningar eller genomföra en utredning enligt bestämmelser i föräldrabalken, och socialnämnden bedömer att uppgifter från referenspersoner ska inhämtas. Vissa personer som ingår i elevhälsan ska undantas från föreslagen uppgiftsskyldighet.

Vid bedömning av barnets bästa gällande frågor om vårdnad, boende eller umgänge måste socialnämnderna kunna inhämta all relevant information om barnet och barnets situation även när sekretess gäller för uppgift om var barnet eller någon närstående till barnet har sin hemvist eller annars befinner sig. I dag råder osäkerhet hos socialnämnder och domstolar om en socialnämnd, när den ska lämna upplysningar eller göra en utredning enligt bestämmelser i föräldrabalken, kan ha kontakter och prata med referenspersoner på den ort där barnet eller närstående till barnet befinner sig utan att rätten till insyn leder till att de sekretesskyddade uppgifterna röjs.

Utredaren föreslår att när en socialnämnd på uppdrag av domstol ska lämna upplysningar eller utföra en utredning enligt 6 kap. 19 och 20 §§ föräldrabalken och sekretess gäller för uppgift om var barnet eller en part har sin hemvist eller annars befinner sig, ska den andre parten i målet eller ärendet inte ha rätt att ta del av uppgifter som innebär att de sekretesskyddade uppgifterna röjs. Detta anser Länsstyrelsen vara en viktig princip.

Begränsning av partsinsynen ska bara få ske om det kan antas att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför partens

intresse av att ta del av uppgiften. Förslagen innebär att socialnämnder och därmed även domstolarna kommer att få bättre underlag för att kunna bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Utredningar om barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge kommer att kunna utföras på ett likvärdigt sätt oavsett vilken socialnämnd som är ansvarig för att lämna upplysningar eller göra en utredning samt oavsett om sekretess gäller för uppgift om var barnet eller en part har sin hemvist eller befinner sig.

Detta leder till att barns bästa kan tillgodoses i större omfattning än i dag och att barns rättigheter förverkligas i större utsträckning, vilket enligt Länsstyrelsens mening är angeläget.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med samordnare mot mäns våld mot kvinnor Sigun Lilja som föredragande.